
DAGENS FRÅGOR

Ny redaktör

Redaktionen välkomnar Bo Hugemark i sin krets.

Överste Bo Hugemark är chef för militärhistoriska avdelningen vid Militärhögskolan sedan 1984, lärare i strategi därstädes 75–81. Han är andre sekreterare vid Kungl Krigsvetenskapsakademien, medlem i Kungl Örlogsmannasällskapet och medlem i Utrikespolitiska Samfundet. Hugemark har deltagit i det av ÖB och FOA genomförda Europaprojektet och utgivit skrifter och hållit föreläsningar i säkerhets- och försvarspolitik och militär strategi.

Svensk Tidskrift, som har en tradition att vilja debattera och analysera försvarsfrågan, som är grundläggande för vårt lands frihet och fred, tycker det är mycket glädjande att få hälsa Bo Hugemark med bl a sitt eminenta säkerhetspolitiska kunnande välkommen.

Bidrags-Sverige

Folkrörelse- och föreningsverige bildar tillsammans ett av de mest iögonfallande dragen i det som brukar kallas det typiskt svenska. En gemensam faktor är att en stor del av verksamheten blivit beroende av statliga och kommunala stöd.

Någon heltäckande undersökning av hur mycket de sammanlagda statliga och kommunala bidragen uppgår till finns ej. Att det rör sig om miljarder står klart, men om det är tio eller femton miljarder per år eller till äventyrs än flera är oklart.

Ett begrepp om storleksordningen får man av den nyligen redovisade undersökningen om bidragen till Folkets Husföreningarna, vilka för närvarande uppgår till en kvarts miljard per år.

Flertalet statliga och kommunala myndigheter har i sina budgetar utrymme för stöd, direkta och indirekta. Beräkningen av de indirekta stöden, bl a subventionerade hyror, vållar givetvis svårigheter. Det är i regel kring dessa det uppstår debatt, de enstaka gånger denna miljardrullning debatteras.

Det finns mer eller mindre spektakulära bidrag: porslinsmålning kontra motionsgymnastik, bingo kontra fredprojekt. Men inom varje kategori ryms de mest skiftande – ofta fantasifulla – projekt.

Utrikesdepartementet anslår 15 miljoner per år i stöd till olika fredprojekt; andra stöd och bidrag oräknade. Ett par hundra organisationer, stiftelser, föreningar, fredsråd, kommittéer och grupper återfinnes bland mottagarna. Projekt-rubriceringen pendlar mellan klart definierade mål som Kärnvapenfri zon i Norden till mera svårtolkade såsom FN-filurens klubb. Vägen till fred går från Rock för fred till Ett dygn för freden – en manifestation.

Mest bidrag, sammanlagt en miljon, får Myrdalsstiftelsen, Liv och Fred Institutet samt Svenska Jurister mot Kärnvapen. I övrigt dominerar studieförbunden ensam representerade av ABF bland de större bidragsmottagarna.

Den senaste projektförteckningen som UD redovisar innehåller säkerligen en rad mycket värdefulla bidrag till ökad förståelse och förbättrad kunskap om vår omvärld. I mycket finner man emellertid

skraddarsydda ansökningar till UD:s fredsprojekt. Samma föreningar och grupper har säkert lämnat ansökningar till ytterligare ett antal bidragslämnande, offentliga institutioner. Varje ansökan anpassad efter den presumtive givarens intentioner.

Principiellt tyngre väger att många projekt är oförenliga med de av riksdagen fastlagda säkerhetspolitiska målen.

En sammanställning av samtliga statliga och kommunala bidrag skulle avsevärt underlätta alla de gruppers ansträngningar som idag kräver stöd till sina skilda verksamheter. Ett sådant initiativ skulle dessutom föra det goda med sig att man fick en diskussion kring omfattningen och inriktningen av samhällets stöd. Som det nu är har man anledning att antaga att det utbildats en filosofi och en metodik i bidragssökandet som på sikt kan bli det goda fiende.

I sin lätt samhällssatiriska berättelse *Mannen i backspegeln* från 1969 beskriver Birger Norman en FN-förenings deltagande i ett alternativt julfirande. Föreningen bidrager med – sedan vederbörligt stöd beviljats får man förmoda – att, "införskriva tre stycken pakistanare med kameler." Den alternativa julen får inte bli helt traditionslös. "På så sätt (kommenterar författaren) skulle ju även u-landsproblemen komma in i bilden."

Gårdagens satir och dagens verklighet har sina beröringspunkter.

Turistföreningens årsbok

Med våren kommer Svenska Turistföreningens årsbok, i år redan i början av januari. Som alltid möts den av stora förväntningar. Hela serien från 1886 och framåt innehåller en imponerande samling uppsatser om svensk geografi och historia, den senare knuten till den svenska naturen och dess tillgångar och utnyttjande. De stora upplagorna presenteras i vackert tryck, vilket inte minst gäller bilderna.

Givetvis kan det finnas bättre och sämre bidrag i en årsbok som denna, men kvaliteten brukar vara hög. Kanske har det varit lättare att nå goda resultat i serierna om landskap. Den senaste utkom åren 1961–85. Författarna har varit engagerade och det har märkts. Sedan 1987, med Erik Janson som redaktör har man försökt något nytt. Det året hette boken "Levande trä", förra året kom "Levande textil", båda årgångarna alltså hantverksbetonade. I år får medlemmarna "Mest om järn". Hantverk i järn är nog relativt begränsat och fyllnadsartiklar har blivit nödvändiga. Två är mycket välskrivna, en om en tennjutare i Stockholm, en annan om klockgjutarna i Sigtuna. Vad beträffar järnet är det ex artiklar om Moraknivar och om gravkorsen i Värmland högst läsvärda. Vad som saknas i boken om järnet är kanske mest något mer om bruken och brukskulturen.

Men boken inleds med en uppsats "Bilder från Bergslagen" av en författarinna, som tydligen skall ge en historisk bakgrund till det hela. Hon utgår ifrån att "Bergslagens mitt finns i gränstrakterna mellan Västmanland och Dalarna." Det

hade varit värdefullt om hon talat om att man räknat med 19 olika bergslag och berättat om deras olika förutsättningar och andra fakta kring denna gamla näring som de representerade. Hon beskriver i stället utvecklingen så här: "Kungarna släpper in tyska köpmän och bergsmän för att få fart på pengarna." Exemplet på denna typ av historieskrivning kan mångfaldigas. Någon gång finner man namn. Hon fyller ut en sida med Polhem, men han är ju knuten till Falu koppargruva. Det järnverk han till sist grundade blev inte känt för sitt järn utan för en helt annan produktion.

Hon för också in Engelbrekt i bilden. Hon skriver att han "ledde upproret mot den danske kungen i den nordiska unionen" och fortsätter: "Engelbrekt tågade med 10 000 man till Skåne och drev kungen på flykten. Han kallade till vår första riksdag och blev rikshövudsman.

Bergsmännen var en maktfaktor och ville vara med och styra. Men adeln var starkare. Engelbrekt mördades av en svensk adelsman."

I verkligheten ledde Engelbrekt ett från början lokalt uppror mot Erik av Pommerns skatter och fogdar, ett uppror som togs upp av riksrådet. Att Engelbrekt stred mot kungen i Skåne (!) med 10 000 man är en nyhet. Han kallade inte till någon riksdag och alltså inte till den första. Han blev rikshövudsman, t o m två gånger, eftersom han avsattes däremellan, men hans befogenheter tycks inte ha svarat mot hans titel. Det var inte "adeln" som mördade honom, men mördaren var en adelsman. Det var fö Engelbrekt också: han tillhörde frälset.

Detta och mer därtill går alltså ut till svenska folket. Det hedrar tyvärr inte Svenska Turistföreningen.